

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
"АСОЦІАЦІЯ ФАРМАЦЕВТІВ УКРАЇНИ"**

Ідентифікаційний код юридичної особи: 43359310

Місцезнаходження: Україна, 01015, місто Київ, вулиця Академіка Богомольця, будинок 7/14,
приміщення 182, к. 83

Вих. 263/2026 від 05.08.2026 року

**Членам МФО «Прифронтові території»
Співголовам МФО «Прифронтові території»
КРАСОВУ О.І
АНАНЧЕНКУ М.О**

**Щодо запровадження територіальної моделі
військової підготовки здобувачів медичних
і фармацевтичних спеціальностей із
використанням центрів підготовки
громадян до національного спротиву
(особливо на прифронтових територіях)**

Шановний Олексію Ігоровичу!

Шановний Михайле Олеговичу!

Шановні члени МФО «Прифронтові території»!

Громадська організація «Асоціація фармацевтів України» (далі – Асоціація), представлена у Раді громадського контролю при Національній службі здоров'я України, Громадській раді при Державній службі України з лікарських засобів та контролю за наркотиками та Експертно-апеляційній раді з питань ліцензування при Державній регуляторній службі України, засвідчує Вам свою повагу та звертається з наступним.

Законом України від 16.07.2025 № 4538-IX внесено зміни до статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», якими встановлено обов'язкове проходження підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу громадянами України, які здобувають вищу освіту за медичними та фармацевтичними спеціальностями, є придатними до військової служби за станом здоров'я та пройшли професійно-психологічний відбір. Заклади вищої освіти, що провадять освітню діяльність за такими спеціальностями, зобов'язані забезпечити проходження відповідної підготовки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2025 № 1612, яка набрала чинності 1 січня 2026 року, Порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.02.2012 № 48, викладено в новій редакції. Загальний обсяг підготовки становить 44 кредити ЄКТС, із яких 37 кредитів припадає на навчальну дисципліну «Військова підготовка», а сім кредитів – на навчальний збір тривалістю 30 діб. Для здобувачів медичних і фармацевтичних спеціальностей дисципліна вивчається протягом третього – п'ятого років навчання.

Асоціація підтримує необхідність належної військової підготовки майбутніх медичних і фармацевтичних працівників. Досвід повномасштабної війни підтвердив особливу роль фахівців медичного та фармацевтичного профілю в організації медичного забезпечення, евакуації, домедичної допомоги, обліку, зберігання та постачання лікарських засобів, забезпеченні безперервності лікування військовослужбовців і цивільного населення.

Разом із тим практична реалізація нових вимог потребує зваженого підходу. Створення окремої військової кафедри або іншого військового навчального підрозділу в кожному закладі

вищої освіти, який здійснює підготовку медиків чи фармацевтів, не є єдиним і, на нашу думку, не є найбільш доцільним способом виконання закону.

Асоціація пропонує розглянути територіальну модель, за якої нові військові кафедри масово не створюватимуться, а практична частина підготовки організовуватиметься з використанням матеріально-технічної бази центрів підготовки громадян до національного спротиву під академічним, організаційним і військовим керівництвом уже діючих вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

Частина перша статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» встановлює, що військова підготовка за програмою підготовки офіцерів запасу проводиться у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

Пунктом 3 Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 48, також передбачено проведення підготовки у вищих військових навчальних закладах, військових інститутах, на факультетах і кафедрах військової підготовки, кафедрах медицини катастроф та військової медицини. Для студентів закладу, який не має власного військового навчального підрозділу, чинне регулювання передбачає укладення договору з іншим закладом, на базі якого така підготовка проводиться.

Отже, центри підготовки громадян до національного спротиву за чинним законодавством не можуть самостійно здійснювати повний курс підготовки офіцерів запасу, проводити атестацію, приймати випускний іспит або оформлювати матеріали для присвоєння первинного військового звання офіцерського складу.

Запропонована Асоціацією модель не передбачає передачі центрам таких повноважень.

Юридичним і академічним оператором підготовки повинен залишатися вищий військовий навчальний заклад або чинний військовий навчальний підрозділ закладу вищої освіти. Саме він має відповідати за освітню програму, професійні стандарти, зміст дисциплін, призначення викладачів, оцінювання, облік результатів навчання, організацію навчального збору, випускний іспит та атестацію здобувачів.

Центр підготовки громадян до національного спротиву пропонується використовувати як територіальну навчально-практичну базу, на якій під керівництвом уповноваженого військового навчального підрозділу можуть проводитися окремі практичні заняття, передбачені програмою підготовки офіцерів запасу.

Закон України «Про основи національного спротиву» визначає підготовку громадян до національного спротиву як сукупність теоретичних і практичних заходів, які здійснюються державними органами, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, громадськими об'єднаннями та іншими суб'єктами. Підготовка організовується Міністерством оборони України у взаємодії із закладами освіти та іншими суб'єктами, а практичні заняття можуть охоплювати, зокрема, домедичну допомогу, мінну безпеку та інші необхідні навички.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2025 № 478 затверджено Порядок створення та функціонування центрів підготовки громадян до національного спротиву. Центри створюються в областях та місті Києві, провадять діяльність за типовими програмами і навчальними планами та взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, Силами територіальної оборони, Силами спеціальних операцій, юридичними особами, громадськими об'єднаннями та іншими суб'єктами національного спротиву. Законодавство також допускає використання для їх діяльності інфраструктури органів влади, місцевого самоврядування, установ та організацій.

Таким чином, нормативна база вже передбачає організаційну взаємодію центрів із закладами освіти та використання спільної інфраструктури. Для запровадження запропонованої моделі необхідно чітко визначити, що центри можуть використовуватися як територіальні навчально-практичні бази уповноважених військових навчальних підрозділів, без набуття

центрами статусу військової кафедри та без передачі їм повноважень щодо атестації чи присвоєння військових звань.

Підготовку доцільно організувати за принципом розподіленої відповідальності.

Вищий військовий навчальний заклад або військовий навчальний підрозділ закладу вищої освіти повинен забезпечувати розроблення і виконання програми, кадрове керівництво, контроль якості, оцінювання, організацію навчального збору та атестацію.

Медичний або фармацевтичний заклад вищої освіти повинен включати підготовку до відповідної освітньої програми та індивідуальних навчальних планів, формувати навчальні групи, узгоджувати розклад і забезпечувати викладання фахових компонентів медичного чи фармацевтичного профілю.

Центр підготовки громадян до національного спротиву повинен надавати територіально доступну матеріально-технічну базу для практичних занять, тренувальні майданчики, укриття, засоби зв'язку, навчальне обладнання та іншу інфраструктуру, що відповідає затвердженим вимогам.

Відносини між зазначеними суб'єктами доцільно оформлювати тристороннім договором між військовим навчальним підрозділом, закладом вищої освіти та центром. Типову форму такого договору мають затвердити або погодити Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України та Міністерство охорони здоров'я України.

Договором необхідно визначити програму і графік підготовки, розподіл повноважень, відповідальність за безпеку, кадрове забезпечення, порядок використання майна, фінансування, перевезення студентів, облік результатів, контроль якості та дії сторін у разі зміни безпекової

Створення військового навчального підрозділу не обмежується формальним рішенням про відкриття кафедри. Частина восьма статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» передбачає, що рішення про створення, реорганізацію та ліквідацію військових навчальних підрозділів приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України та погодженням із відповідними центральними органами виконавчої влади. Військовий навчальний підрозділ є структурним підрозділом закладу вищої освіти та потребує належного кадрового, матеріального й організаційного забезпечення.

Масове створення нових кафедр вимагатиме окремих штатів, добору викладачів із відповідною військовою і педагогічною кваліфікацією, виділення приміщень, створення укриттів, закупівлі однакового навчального обладнання, засобів зв'язку, тренажерів, спеціальної літератури, організації охорони та постійного бюджетного фінансування.

За обмеженої кількості кваліфікованих викладачів і нерівномірної кількості студентів частина нових кафедр може не мати достатнього навчального навантаження, але потребуватиме постійного фінансування та окремого адміністративного апарату.

Така модель призведе до дублювання однотипної інфраструктури, розпорошення кадрових і фінансових ресурсів та ризику істотної різниці в якості підготовки між закладами.

Використання регіональних центрів дозволить об'єднати потреби кількох закладів вищої освіти, сконцентрувати ресурси на облаштуванні меншої кількості якісних і безпечних навчальних баз та забезпечити єдині стандарти практичної підготовки.

Окремого підходу потребують заклади освіти, які розташовані на прифронтових територіях.

Такі заклади працюють в умовах регулярних повітряних тривог, ракетних і безпілотних атак, перебоїв з електропостачанням та зв'язком, пошкодження освітньої інфраструктури, обмеженого транспортного сполучення й необхідності постійного коригування формату освітнього процесу.

Частина закладів була переміщена і не має за новим місцем розташування власних приміщень, полігонної бази, спеціалізованого обладнання або достатньої кількості укриттів.

Створення для кожного такого закладу окремої військової кафедри може бути економічно необґрунтованим, а в окремих випадках – фактично неможливим.

Концентрація значної кількості студентів, викладачів та спеціалізованої інфраструктури у постійному місці на території підвищеного безпекового ризику також потребує особливої обережності. Навчальна база має визначатися не лише за місцем реєстрації або підпорядкування закладу освіти, а з урахуванням актуальної безпекової ситуації, наявності належних укриттів, транспортної доступності, резервного електроживлення, зв'язку, медичного забезпечення та можливості оперативного перенесення занять.

Територіальна модель дозволить студентам прифронтового або переміщеного закладу проходити практичну підготовку в центрі чи його філії, розташованих у більш безпечній частині відповідної області або в іншому регіоні.

Для зменшення кількості регулярних поїздок небезпечними маршрутами практичні заняття можуть організовуватися окремими інтенсивними блоками. Графік повинен затверджуватися з урахуванням безпекової оцінки та передбачати можливість оперативного перенесення, призупинення або зміни місця проведення занять.

Запровадження такої моделі також дозволить зберегти кадровий і студентський потенціал медичних та фармацевтичних закладів освіти прифронтових регіонів, не ставлячи їх у нерівне становище порівняно із закладами, розташованими у відносно безпечних областях.

Чинний Порядок № 48 передбачає фінансування обов'язкової підготовки офіцерів запасу медичної служби за рахунок коштів державного бюджету в частині, яку забезпечують військові навчальні підрозділи, включаючи навчальний збір, а також коштів, передбачених на підготовку здобувачів вищої освіти в межах джерел фінансування закладів за відповідними програмами МОН і МОЗ.

Створення окремих кафедр при кожному закладі потребуватиме багаторазового фінансування однакових витрат. Йдеться про утримання штатів, реконструкцію приміщень, створення навчальних майданчиків, закупівлю обладнання і тренажерів, забезпечення охорони, зв'язку, резервного живлення та укриттів.

Розвиток мережі спільних регіональних баз дозволить зменшити дублювання витрат. Одним комплектом обладнання та однією підготовленою інфраструктурою зможуть користуватися студенти кількох закладів вищої освіти за узгодженим графіком.

Це дасть змогу спрямувати кошти не на адміністративне розширення мережі кафедр, а на якість підготовки, безпеку, сучасне обладнання, підготовку викладачів та забезпечення практичних занять.

Законодавство про національний спротив покладає на засновників центрів обов'язок забезпечувати їх повноцінне функціонування та розвиток, а органам місцевого самоврядування надає повноваження виділяти центрам землю, приміщення, матеріально-технічні засоби та забезпечувати розміщення філій.

Разом із тим організація обов'язкової підготовки студентів є завданням загальнодержавного значення, тому витрати на запропоновану модель не повинні автоматично покладатися виключно на обласні та місцеві бюджети.

Особливо це стосується прифронтових громад, які вже фінансують цивільний захист, відновлення пошкодженої інфраструктури, резервне енергозабезпечення, евакуаційні заходи та підтримку переміщених осіб.

Доцільно передбачити окрему бюджетну програму, цільову субвенцію або інший механізм державного співфінансування розвитку центрів, які використовуватимуться для підготовки студентів. Розподіл коштів має враховувати кількість здобувачів, рівень безпекового ризику, стан інфраструктури, факт переміщення закладу освіти та фінансову спроможність відповідної територіальної громади.

До прийняття остаточного рішення необхідно провести порівняльний фінансово-економічний аналіз двох моделей: створення нових військових кафедр у кожному закладі та розвитку спільних територіальних баз на основі центрів підготовки громадян до національного спротиву.

Порядком № 48 встановлено, що здобувачі медичних і фармацевтичних спеціальностей вивчають дисципліну «Військова підготовка» протягом третього – п'ятого років навчання. Для нових наборів, освітні програми яких із першого року формуватимуться з урахуванням оновлених вимог, основний контингент приступить до відповідної дисципліни на третьому році навчання. Це створює для держави перехідний горизонт орієнтовно до трьох навчальних років для підготовки повноцінної територіальної системи.

Цей період доцільно використати для проведення аудиту, підготовки нормативних змін, визначення регіональної потреби, облаштування навчальних баз, формування кадрового резерву викладачів, розроблення типових договорів та реалізації пілотних проєктів.

Поспішне створення значної кількості військових кафедр без попереднього визначення кількості студентів, реальної кадрової спроможності, необхідних витрат і безпекових умов може призвести до неефективного використання бюджетних коштів та формального виконання вимог законодавства без належної якості підготовки.

Для реалізації запропонованої моделі необхідно насамперед внести зміни до Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.02.2012 № 48.

У Порядку доцільно передбачити, що окремі практичні заняття можуть проводитися уповноваженим вищим військовим навчальним закладом або військовим навчальним підрозділом із використанням матеріально-технічної бази центру підготовки громадян до національного спротиву.

При цьому відповідальність за зміст, організацію, кадрове забезпечення, облік результатів, контроль якості, навчальний збір, випускний іспит та атестацію повинна залишатися за відповідним військовим навчальним закладом або підрозділом.

Відповідні зміни також мають бути внесені до Порядку створення та функціонування центрів підготовки громадян до національного спротиву, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2025 № 478.

Міністерству оборони України, Міністерству освіти і науки України та Міністерству охорони здоров'я України необхідно затвердити спільний порядок взаємодії, типову форму договору, вимоги до навчально-матеріальної бази, безпеки, кадрового забезпечення, перевезення студентів та контролю якості.

Оскільки частина перша статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» прямо визначає місця проведення підготовки офіцерів запасу, для усунення правової невизначеності доцільно розглянути точкове доповнення цієї статті нормою про можливість проведення окремих практичних занять на інших сертифікованих навчально-практичних базах, визначених Кабінетом Міністрів України, під керівництвом і відповідальністю уповноваженого військового навчального закладу або підрозділу.

Таке доповнення не змінюватиме суб'єкта проведення підготовки, не наділятиме центри правом атестації та не створюватиме спрощеної процедури отримання військового звання. Воно лише дозволить використовувати вже створену територіальну інфраструктуру для належного виконання практичної частини програми.

З огляду на викладене просимо Вас:

1. Розглянути на найближчому засіданні членів МФО «Прифронтові території» питання про запровадження територіальної моделі військової підготовки здобувачів медичних і фармацевтичних спеціальностей із використанням центрів підготовки громадян до національного спротиву та підтримати зазначену ініціативу.

2. Звернутися до Кабінету Міністрів України, Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України з пропозицією опрацювати територіальну модель підготовки, зокрема на прикладі прифронтових областей.

3. Ініціювати створення міжвідомчої робочої групи за участю представників вищих військових навчальних закладів, медичних і фармацевтичних закладів освіти, обласних центрів підготовки громадян до національного спротиву, обласних структурних підрозділів у сфері освіти й охорони здоров'я та Асоціації фармацевтів України.

4. Звернутися до обласних військових адміністрацій прифронтових областей щодо проведення аудиту наявних центрів підготовки громадян до національного спротиву та їхніх філій з визначенням територіального розташування, пропускнуої спроможності, кадрового забезпечення, стану навчально-матеріальної бази, наявності укриттів, резервного електроживлення, засобів зв'язку, транспортної доступності та можливості приймати студентів кількох закладів освіти.

5. Рекомендувати обласним військовим адміністраціям та закладам вищої освіти визначити прогнозовану кількість здобувачів медичних і фармацевтичних спеціальностей, які повинні проходити обов'язкову підготовку, у розрізі років, закладів вищої освіти та територіальних громад.

6. Звернути увагу Кабінету Міністрів України на необхідність передбачення окремої бюджетної програми, цільової субвенції або іншого механізму державного співфінансування розвитку центрів, які використовуватимуться для підготовки студентів, з урахуванням того, що пов'язані витрати не повинні автоматично покладатися виключно на обласні та місцеві бюджети прифронтових громад.

7. Підтримати окремий підхід до організації підготовки для закладів освіти, розташованих на прифронтових територіях або тимчасово переміщених, з урахуванням актуальної безпекової ситуації, можливості проведення практичних занять у більш безпечній частині області чи в іншому регіоні, а також організації занять інтенсивними блоками для зменшення кількості регулярних поїздок небезпечними маршрутами.

8. Звернутися до Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України щодо внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України № 48 та № 478, необхідних для використання центрів як територіальних навчально-практичних баз під керівництвом уповноважених військових навчальних підрозділів.

9. Підтримати ініціативу щодо розгляду точкових змін до статті 11 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» для належного правового врегулювання місця проведення окремих практичних занять на сертифікованих навчально-практичних базах.

10. Ініціювати розроблення типової форми тристороннього договору між уповноваженим військовим навчальним підрозділом, медичним чи фармацевтичним закладом вищої освіти та центром підготовки громадян до національного спротиву, з урахуванням особливостей прифронтових територій.

11. Підтримати запровадження пілотного проєкту запропонованої моделі на базі одного з центрів підготовки громадян до національного спротиву, розташованих у прифронтовій області, із залученням Асоціації фармацевтів України.

12. Забезпечити за результатами пілотного проєкту проведення незалежної оцінки його якості, безпеки, фінансової ефективності та організаційної спроможності за участю Асоціації фармацевтів України та профільних закладів освіти.

13. Підтримати розроблення орієнтовного плану запровадження зазначеної моделі з урахуванням перехідного періоду до початку навчання нових студентських наборів на третьому році навчання.

14. Поінформувати Асоціацію фармацевтів України про результати розгляду цього звернення, вжиті заходи та можливість долучення представників фармацевтичної спільноти до

складу робочої групи на електронну адресу: pharmukraine.ua@gmail.com та за поштовою адресою: 01015, м. Київ, вул. Академіка Богомольця, буд. 7/14, приміщ. 182, к. 83.

Наголошуємо, що запропонований підхід не передбачає скорочення програми, зниження вимог до підготовки офіцерів запасу або передачі цивільним центрам повноважень військових навчальних закладів.

Його метою є створення юридично визначеної, територіально доступної, безпечної та фінансово обґрунтованої системи. У такій системі чинні військові навчальні заклади й підрозділи забезпечуватимуть військове та академічне керівництво, медичні й фармацевтичні заклади освіти – інтеграцію підготовки в освітній процес, а центри підготовки громадян до національного спротиву – належну територіальну інфраструктуру для проведення практичних занять.

Переконані, що завчасне опрацювання зазначеної моделі дозволить виконати вимоги законодавства, уникнути необґрунтованого розширення мережі військових кафедр, раціонально використати державні та місцеві ресурси, врахувати становище прифронтових і переміщених закладів освіти та забезпечити єдину якість військової підготовки майбутніх медичних і фармацевтичних працівників.

З повагою,

Голова Організації,

Голова Правління Організації

Олена ОМЕЛЬЧУК